

Troballes Monetàries X

ANNA M. BALAGUER

Reprenem aquesta secció habitual d'*Acta Numismàtica* dedicada a les troballes monetàries per presentar una sèrie de monedes de les quals ens consta la seva procedència, és a dir, el lloc on foren trobades. La major part d'aquestes informacions ens han arribat per mitjà d'anotacions i d'il·lustracions, recollides de forma força precària, per J. A. Bonet abans de l'any 1979, en què morí.

Com és sabut, la seva recerca es centrava bàsicament en la moneda eclesiàstica, això el portà a viatjar arreu de Catalunya, tot visitant moltes parròquies per recollir material i informació. El fet de mostrar el seu interès per les pellofes i el de presentar-se com a numismàtic propicià que en molts llocs, sobretot en els àmbits rurals, li fossin mostrades tota mena de monedes i sovint li referissin si les havien trobades al camp. En principi, aquestes informacions escadusseres d'una qüestió no directament relacionada amb l'objectiu de la seva recerca no el varen atreure, però més endavant, segurament convençut del seu interès, les va començar a recollir i per això han aparegut entre els seus papers i apunts.¹ Totes les troballes que ordenem, descrivim, classifiquem i comentem en les pàgines que segueixen corresponen a aquest recull si no s'indica altra font d'informació.

1. Vegeu CRUSAFONT I SABATER, M., «Pellofes catalanes segons el recull de J.A. Bonet», *Acta Numismàtica*, 13, 1983, p. 189-223.

TROBALLA A AGRAMUNT**Núm.:**

AN 32.

Lloc:

Agramunt (Urgell).

Tipus de troballa:

Individual.

Composició:

1 bronze hispano-cartaginès (s. III a C).

Dates límit, dates de pèrdua:

Segons la cronologia de les peces.

Localització:

Camps de conreu prop d'Agramunt.

Data de la troballa:

Vers 1940.

Circumstàncies de la troballa:

Casual, en superfície.

Descripció :

Bronze hispano-cartaginès.

a/ Cap d'Atenea a l'esquerra.

r/ Cavall parat. No s'aprecia al camp cap rastre de símbol o lletra.

p: 11,3 g Ø: 25 mm

CNH, 52

Comentaris:

L'interès primordial d'aquesta moneda que ens consta com a procedent d'Agramunt ve donada precisament per l'escassa evidència que tenim de troballes de moneda púnica a la zona de l'actual Catalunya, sembla que fins ara només havien estat assenyalades pel que fa a Ullastret (Empordà). (Vegeu també A. N. 30)

TROBALLA A LA ZONA DE CAMARASA

Núm.:

AN 33.

Lloc:

Zona de Camarassa (La Noguera).

Tipus de troballa:

Individual.

Composició:

1 bronze de la Gàl·lia (s. I a V).

Dates límit, dates de la pèrdua:

Segons la cronologia de les peces.

Localització:

Camps de conreu en el municipi de Camarassa.

Data de la troballa:

1947.

Circumstàncies de la troballa:

Casual, en superfície.

Descripció :

a/ VOLCAE... Bust femení a la dreta.

r/ AREC. Figura vestida amb toga que mira a l'esquerra on hi ha una branca de palmera.

p.: 1,56 g

Ø: 13 mm

Giard, 5a sèrie i La Tour,
núm. 2677 lèm. VI.

Comentaris:

Es tracta d'un petit bronze de *Volcae Arecomici*, després Nîmes. Giard que ha estudiat les monedes d'aquesta seca data aquest tipus entre els anys 70 al 49 a C.¹ Troballes de moneda gal·la, semblants a la que

1. GIARD, J.B., «Le monnayage antique de Nîmes», *Bulletin de l'Ecole Antiques de Nîmes*, sèrie 6-7, 19781-1972, p. 47-60.

presentem, han estat trobades en altres ocasions a la península Ibèrica, sobretot a Andalusia. Un exemple d'això encara que no és exactament del mateix tipus ens el dona la moneda publicada per J. López Camacho que fou trobada a Màlaga.²

TROBALLA DE LA CONCA DE TREMP

Núm.:

AN 34.

Lloc:

Zona de la Conca (Pallars Jussà).

Tipus de troballa:

Individual.

Dates límit, dates de pèrdua:

Segons cronologia de les peces.

Localització:

Descampat en municipi no determinat.

Data de la troballa:

Vers 1960.

Circumstàncies de la troballa:

En garbellar un munt de sorra aparegué casualmente la peça.

Descripció:

Trient visigot d'imitació imperial dels tipus de Justinià I (518-527).

a/ INIVSII - ATIVII. Bust diademat mirant a la dreta, vestit ornat amb una creu al pit. L'estil molt tosc, lectures degenerades.

r/ VOIII - IIOTIVI ; ONO, a l'exerg. Victòria alada molt esquematitzada caminant cap a la dreta.

p: - Ø: - AV. Tomasini 365 similar d'estil, però no de lectures.

2. «Nota aclaratoria al artículo de J. López Camacho», *Gaceta Numismática*, 112, 1994, p. 5.

32

33

34

35

36

Comentaris: Troballa ben interessant que caldrà afegir a l'evidència de les troballes del període visigot recollides per Barral¹ i a les que A. Marques de Faria hi ha fet una important addenda per Lusitània.² La precariedad d'estudis de la numismàtica visigoda d'imitació imperial és coneguda i el recent treball de síntesi de P. Grierson i M. Blackburn no deixa de recordar-ho.³ L'assaig de sistematització realitzat per W. J. Tomasini, tot i que no assolí els resultats que hom n'esperava, és pel llarg repertori de monedes recollides, un treball de consulta obligada a l'hora de classificar alguna d'aquestes peces. La que avui presentem no es correspon exactament amb cap de les que publica aquest autor, però podem assimilar-la amb les del grup d'imitació de Justinià JAN 7 que, segons Tomasini podria haver estat encunyat per una seca ubicada a la *Tarraconensis*, possiblement Barcelona.⁴ La cronologia de l'emissió dels tipus d'imitació de Justí i de Justinià no poden ésser datats amb suficient precisió per poder-los atribuir als diferents monarques visigots que regnaren entre els anys 526 al 568, com bé ens recorden Grierson & Blackburn.⁵ Desgraciadament, no disposem de dades tan importants com són el pes i el diàmetre de la peça que fou fotografiada sense centímetre. Aquestes dades ens ajudarien, sens dubte, a afinar la seva classificació. Les precariedades en què J. A. B. dugué a terme aquest recull d'informació sobre troballes monetàries diverses es fan paleses en aquestes mancances, tot i així, fou important que algú es preocupés, com ho feia també F. Mateu i Llopis, que les informacions no es perdessin completament.

1. BARRAL, X., *La circulation des monnaies suèves et visigotiques*, München, 1976. Per aquest període recull només sis troballes individuals per la Tarraconense, p. 170-171.

2. MARQUES DE FARIA, A. «On finds of suevic and Visigothic coins in the Iberian Peninsula and their interpretation», *Problems of Medieval Coinage in the Iberian Area*, Santarem, 1988, p. 71-81.

3. GRIERSON, P.; BLACKBURN, M., *The early Middle Ages (5th.-10th. centuries) a Medieval European Coinage*, I, Cambridge, 1986.

4. TOMASINI, W.J., *The barbaric tremissis in Spain and Southern France Anastasius to Leovigild*, Nova York, 1964, p. 163.

5. GRIERSON, P.; BLACKBURN, M., *op. cit.*, p. 48.

TROBALLA D'ANGLESOLA

Núm.:

AN 35.

Lloc:

Anglesola (Urgell).

Tipus de troballa:

Individual.

Composició:

1 trient visigot (695-702).

Dates límit, dates de pèrdua:

Segons la cronologia de la peça.

Localització:

Camps de conreu als afores de la població.

Data de la troballa:

1965.

Circumstàncies de la troballa:

En superfície i casual.

Descripció:

Trient visigot d'Ègica-Vitiza (695-702). Toledo.

a/ + INDINNEGICAP Dos bustos enfrontats separats per creu sobre pal.

r/ + VVITIZAP REGES (S de revés) Monograma L-T-T-E als extrems dels braços d'una creu equilàtera, (la L girada) que correspon a Toledo.

p: 1,48 g Ø: 19 mm, AV Variant inèdita dels tipus de Miles 468/470 per la posició de la creu i el final de la llegenda del revers.

Comentaris:

Aquesta troballa i la de Llorenç de Montgai ens proporciona nova constància de descobertes de moneda visigoda a la comarca de l'Urgell.

Ambdues presenten també la coincidència de correspondre als regnats successius d'Egica-Vitiza i de Vitiza sol, vers la fi del període visigot. Les troballes de monedes visigodes no són freqüents a Catalunya, o millor dit a la Tarraconense, tot seguint la demarcació de l'època. Observem com en el recull de Barral¹ hi ha només constància de dues troballes individuals en aquesta zona per aquest regnat. L'una es realitzà a la cova Foradada a Sarsa de Surta (Osca) i era un trient de Girona; l'altra peça era també un trient de Girona i aparegué a Pals, Xerta (Tarragona). La troballa a Llorenç de Montgai que avui fem conèixer fou igualment d'un trient de Girona. Tot plegat sembla assenyalar una circulació monetària força restringida a la pròpia moneda de la zona. Aquest fenomen s'aguditzarà encara pels regnats següents de Roderic i d'Aquila II.

TROBALLA DE LLORENÇ DE MONTGAI

Núm.

AN 36.

Lloc:

Llorenç de Montgai (La Noguera).

Tipus de troballa:

Individual.

Composició:

Trient visigot, petit fragment (702-710).

Dates límit, dates de pèrdua:

Segons la cronologia de la peça.

Localització:

Afores de la població.

Data de la troballa:

Abans del 1975.

Circumstàncies de la troballa:

Casual i en superfície a la vora d'un camí.

1. BARRAL, X., *La circulation des monnaies suèves et visogotiques*, Munic, 1976, p. 194.

Descripció:

Fragment d'un trient visigot de Girona.

a/ (+ P. VVIII) ZA (RX) Bust de front del qual només se'n veu la meitat.

r/ (+) GER (VNDAPIVS) Del tipus del centre només és visible una creueta.

p: 0,29 g Ø: - Miles, Lãm. XXXVII,II. Sembla del mateix encuny.

Comentaris:

Interessant fragment de trient que malgrat ésser molt incomplet hem pogut identificar plenament. Es tracta d'un tipus prou rar i cal remarcar que correspon al mateix encuny del de l'exemplar publicat per Miles que hem referenciat. El color del metall és molt pàlid tot evidenciant un elevat aliatge d'argent.

Procedeixen del mateix indret altres descobertes de monedes i de fragments, sobretot àrabs, com veurem a la troballa núm. AN, 37.

Per a aquest regnat i segons el recull de Barral¹ hi ha constància només d'una troballa individual dintre de la Tarraconense. Es tracta de la descoberta feta a Vic d'un trient de Tarragona. A aquesta evidència hi afegim ara la de la peça de Toletó trobada a Anglesola.

Toletó és un taller prou allunyat del punt en què fou trobada la peça i això sembla indicar que la circulació de la moneda visigoda manté una circulació àmplia dintre del reialme, tal com ha mostrat durant tot el període precedent. Només en els darrers temps de la monarquia visigoda, regnats de Witiza, Roderic i Aquil·la II, sembla trencar-se aquesta tendència i restringir-se les àrees de circulació.

TROBALLA DE LLORENÇ DE MONTGAI**Núm.:**

AN 37.

LLoc:

Llorenç de Montgai (La Noguera).

1. BARRAL, X., *La circulation des monnaies suèves et visigotiques*, Munic, 1976, p. 192.

Tipus de troballa:

Acumulativa.

Composició:

Fragments de dirhems àrabs.

Dates límit, dates de pèrdua:

s. X - XII (?).

Localització:

Camps de conreu prop de la població.

Data de la troballa:

Vers 1965.

Circumstàncies de la troballa:

Casual en superfície.

Descripció:

Es tracta d'un conjunt de dotze fragments de dirhems tan menuts, (el més gran pren la forma d'un sector circular que amida 13 mm, de radi) que no és possible la seva classificació. La major part són tan oxidats i desgastats que no serà possible ni tan sols la seva classificació per períodes. De tota manera, n'hi ha alguns que corresponen clarament a l'emirat o al califat -més aviat això darrer- pel fet d'ésser de plata. D'altres, són de metall baix i sembla que han de correspondre a les taifes.

En el mateix indret aparegué una peça àrab de la qual en manquen parts i que sembla fortament atacada per l'òxid i la corrosió, però que tot i no ésser possible la seva classificació sembla tractar-se d'un quirat almoràvid. El seu pes és de 0,55 g.

Comentaris:

La descoberta de fragments molt petits de moneda àrab és prou freqüent, ja que tenim notícia d'altres troballes de característiques similars en aquest indret¹ i també a Agramunt.² Curiosament també procedeix de Llorenç de Montgai el fragment de trient que publiquem en aquest mateix recull (Núm. AN 36), però no hi ha cap constància que aquest aparegués

1. BALAGUER, A.M., «Troballes i circulació monetària: Corpus de les troballes de moneda àrab a Catalunya (segles VIII-XIII)», *Acta Numismàtica*, 20, 1990, p. 100, B. 11.

2. En aquest mateix recull, núm. AN, 38.

juntament amb els fragments àrabs. La descoberta de monedes àrabs esmicolades, d'algunes peces musulmanes senceres³ i també d'altres peces cristianes, com el diner de Ramon Berenguer IV que descrivim més endavant, es realitzaren en moments diferents i a mesura que les pluges les anaven fent aflorar. Que la peça que conjecturem es pugui tractar d'un quirat almoràvid aparegué al mateix temps que l'esmentat diner comtal de Barcelona, amb el qual hi ha una coincidència cronològica: ambdues peces corresponen a la primera meitat del segle XII.

Disposem d'escassa informació històrica i encara menys arqueològica sobre aquest indret que s'hauria incorporat al comtat d'Urgell entorn de les dates de la conquesta definitiva de Balaguer (1105). Les úniques dades que hem pogut obtenir les proporciona P. Balaña en esmentar l'existència d'un castell àrab a Llorenç de Montgai,⁴ lloc que s'anomenaria Luríns.

L'aparició relativament abundant d'aquests fragments de dirhem que no procedeixen pas d'un conjunt tancat o tresor, sinó que presenten l'esquema típic de les troballes acumulatives més o menys disperses, torna a posar damunt de la taula el tema debatut i susceptible de fer-hi tantes especulacions i conjectures com és el de la funció o de la disfunció d'aquests fragments.

TROBALLA D'AGRAMUNT

Núm.:

AN 38.

Lloc:

Agramunt (Urgell)

Tipus de troballa:

Individuals.

Composició:

Fragments de dirhems àrabs.

Dates límit, dates de pèrdua:

Segons la cronologia de les peces.

3. BALAGUER, A.M., *op. cit.*, A 9 I B 3, p. 99 i 101. Cal advertir que en aquella ocasió anomenarem el lloc Sant Llorenç de Montgai i no Llorenç de Montgai com és correcte.

4. BALAÑA I ABADIA, P., *Crònica política de la Pre-Catalunya Islàmica. Episodis de la Història*, núm. 291-2, p. 49.

Íbid. *Els musulmans a Catalunya (713-1153)*, Sabadell, 1993, p. 66.

Localització:

Camps de conreu.

Data de la troballa:

Dècada dels anys seixanta

Circumstàncies de la troballa:

Casual en superfície.

Descripció:

Es tracta de fragments molt menuts de dirhems àrabs no classificables, els seus pesos són: 0,3 i 0,4 g.

Comentaris:

Dos bocins molt petits de dirhems àrabs, possiblement d'època califal, similars als que donem a conèixer i que foren trobats a Llorenç de Montgai. Vegeu núm. AN 37 en aquest mateix recull de «Troballes Monetàries X».

*TROBALLA DE TORROELLA DE MONTGRÍ***Núm.:**

AN 39.

Lloc:

Torroella de Montgrí (Baix Empordà).

Tipus de troballa:

Individual.

Composició:

1 diner comtal de Barcelona (1076-1096).

Dates límit, dates de la pèrdua:

Segons la cronologia de les peces.

Localització:

Zona boscosa als afores i prop d'un camí.

Data de la troballa:

Poc després de 1939.

Circumstàncies de la troballa:

En superfície i casual.

Descripció:

Diner del comtat de Barcelona, atribuït al període del corregnat de Ramon Berenguer II (1076-1082) i de Berenguer Ramon II (1076-1096).

a/ (4 punts en forma de creu) BARCINO (exterior i comença a baix).

Al camp llir o ceptre de forma elegant.

r/ Anepígraf. Creu amb quatre anells als espais.

p/ 0,66 g Ø: 17 mm
punts en lloc de tres.

Crusafont, 58 var-l similar, quatre

TROBALLA DEL SOLSONÈS**Núm.:**

AN 40.

Lloc:

Comarca del Solsonès.

Tipus de troballa:

Dues individuals.

Composició:

2 peces d'un òbol del comtat de Barcelona (1096-1031).

Dates límit, dates de la pèrdua:

Segons cronologia de les peces.

Localització:

Solsonès, lloc no determinat, possiblement terme de Pinell.

Data de la troballa:

Dècada dels anys cinquanta.

Circumstàncies de la troballa:

Casual.

Descripció:

Dos òbols de Barcelona atribuïts a Ramon Berenguer III (1096-1031).

a/ BARCINO Llir o ceptre.

r/ Anepígrafa. Creu amb punts als espais.

p.: 0,35 g Ø: 13,5 mm Crusafont, 51.3.

a/ i r/ Similars als de la moneda anterior, però de llegendes degenerades.

p: (0,1 g des.) peça trencada Ø: 13 mm Crusafont, 61.4.

TROBALLA D'AGRAMUNT

Núm.:

AN 41.

Lloc:

Agramunt (Urgell).

Tipus de troballa:

Individual.

Composició:

1 diner comtal de Barcelona (1096-1131).

Dates límit, dates de la pèrdua:

Segons la cronologia de la peça.

Localització:

Camps de conreu als afores de la població.

Data de la troballa:

Vers els anys seixanta.

Circumstàncies de la troballa:

Casual i en superfície.

Descripció:

Diner del comtat de Barcelona atribuït a Ramon Berenguer III (1096-1131).

37

38

39

40.1

40.2

41

42

43.1

44

a/ BARCINO Llir o ceptre.

r/ Creu amb punts als espais

p. 0,7 g

Ø: 17,5 mm

Crusafont, 60.4.

TROBALLA DE LLORENÇ DE MONTGAI

Núm.:

AN 42.

Lloc:

Llorenç de Montgai (La Noguera).

Tipus de troballa:

Individual.

Composició:

1 diner comtal de Barcelona (1131-1162).

Dates límit, dates de la pèrdua:

Segons la cronologia de la peça.

Localització:

Camps de conreu.

Data de la troballa:

Vers 1960.

Circumstàncies de la troballa:

Casual en superfície.

Descripció:

a/ BARCINO, exterior i retrògada. LLir o ceptre.

r/ Anepígrafa. Creu amb punts als espais.

p: 0,75 g

ø: 16 mm

Crusafont, 67

Comentaris a les troballes AN 39 a AN 42:

Tractarem conjuntament de la interpretació d'aquestes troballes de diners i òbols comtals de Barcelona.

La troballa de Torroella de Montgrí ens assenyala la presència de moneda barcelonina dintre del comtat d'Empúries al darrer quart del segle XI. Les encunyacions pròpies d'Empúries (s. XI-XVI) no degueren ésser abundants. La presència de monedes foranes, especialment la melgoresa, d'una banda i l'escassa evidència numismàtica empuritana, de l'altra, així semblen revelar-ho.¹ Davant d'aquesta situació era d'esperar que una moneda amb vocació expansiva com ho era la de Barcelona hauria d'haver envaït el petit comtat empordanès. Aquest que es mantingué sempre en una posició de forta resistència davant les pretensions hegemòniques de Barcelona, sembla que es defensà també i tant com pogué d'emprar la moneda barcelonina tot preferint la melgoresa quan els relativament febles volums en curs de moneda pròpia no eren suficients per cobrir les necessitats del circulant. La franja sud del comtat en gran part sota el domini dels bisbes de Girona, adictes aliats dels comtes barcelonins, s'escapa, però, d'aquest esquema. Torroella de Montgrí es troba dintre d'aquesta zona i no ha, doncs, de sorprendre trobar-hi un diner comtal barceloní com el que presentem. Vers la fi del s. XI devia haver-hi, però a la vila de Torroella certa concurrència en el mercat de monedes diferents. Així sembla mostrar-ho la venda d'un mas situat en el seu terme que s'especifica en «solidos VII de moneta de Ugo comes».² Recordem que habitualment els documents indiquen les quantitats en sous i diners sense especificar de quin comtat o estat són, ja que es sobreentén que es tracta de la moneda de curs. Resulta, doncs, que quan hi ha esments especificats de moneda, això és indicatiu d'una concurrència de diferents espècies monetàries.

Tenim després la troballa de dos òbols barcelonins del tipus atribuït a Ramon Berenguer III (1096-1031), també amb el lli a l'anvers, efectuada al Solsonès, és a dir, en terres del comtat d'Urgell. Les troballes d'un diner d'aquest mateix tipus i comte a Agramunt i la d'un diner de Ramon Berenguer IV efectuada a Llorenç de Montgai se situen també dintre del comtat urgellès. Els contactes i la cooperació político-militar entre els comtats d'Urgell i Barcelona són contínues al llarg dels segles XI-XII i les

1. Per a una anàlisi sobre la circulació monetària en aquest comtat basada en les fonts escrites i en l'evidència de les troballes vegeu la nostra tesi doctoral *Història de la Moneda dels Comtats Catalans*, presentada a la Universitat Autònoma de Barcelona l'any 1989, 6 vols., inèdita. Vegeu el capítol «Circulació de les amonedacions comtals d'argent-billó», apartat corresponent al comtat d'Empúries, vol. II, p. 580-584 i gràfica corresponent.

2. BOTET I SISÓ, J., *Les monedes catalanes*, Barcelona, 1908, vol. I, p. 138, amb referència a MONTSLAVATJE, F., *Noticias Históricas, Colección Diplomática*, docs. 367 i 375.

tenim ben documentades.³ També hi ha evidència de relacions pel que fa a les fundacions religioses, recordem que no són excepcionals donacions pecuniàries o immobiliàries a Santa Maria de Solsona, per exemple, en testaments atorgats a Barcelona o al Vallès.⁴ Tot això i l'embranchida expansiva de la moneda barcelonina, com a divisa que va guanyant terreny en l'àmbit monetari dels comtats catalans, fan que la presència de troballes individuals de moneda de Barcelona en terres d'Urgell no sigui sorprenent. Malgrat tot, la moneda de curs legal en aquest darrer comtat era la que es batia a Agramunt.

És significatiu de fins a quin punt algunes zones del comtat devien estar envaïdes de moneda de Barcelona el fet que en determinat moment el bisbe d'Urgell disposi la circulació de la moneda barcelonina a la vila de Sanaüja. Això succeeix en una data relativament tardana, el 1332, però no deixà d'ésser revelador tot i que el bisbe hagués finalment de fer enrera la seva disposició.⁵

TROBALLA D'AGRAMUNT

Núm.:

AN 43.

Lloc:

Agramunt (Urgell).

Tipus de troballa:

3 individuals.

Composició:

1 diner d'Alfons IX de Lleó (1188-1230).

1 diner del regne de Lleó similar a l'anterior.

1 fragment molt petit d'un diner dimilar als anteriors.

Dates límit, dates de la pèrdua:

Segons la cronologia de les peces.

3. Un exemple en són les campanyes militars contra al-Àndalus, vegeu BALAGUER, A. M. *Del mancús a la dobla. Or i paries d'Hispania*, Barcelona, 1993, p. 42-56.

4. *Cartulario de Sant Cugat del Vallès*, ed. RIUS SERRA, J., Barcelona, 1945-1947, doc. 582, 694, 713, 821, 890, 945, 1071 i 1215.

5. BOTET I SISÓ, J., *op. cit.*, p. 152 amb referència a MONFAR I SORS, D., *Historia de los Condes de Urgel*, Barcelona, 1852, vol. II, p. 301-302.

Localització:

Camps de conreu en el rodal d'Agramunt.

Circumstàncies de la troballa:

Casual, en superfície. No hi ha constància que les peces fossin trobades juntes, tot fa pensar en troballes ocasionals aïllades.

Descripció:

1. Diner del Regne de Lleó. Alfons IX (1188-1230).

a/ AN-FO-NS-REX. Creu florejada que talla la llegenda, petxines als quatre espais.

r/ Lleó, a dalt creu i petxina, davant de la boca una lletra C en posició inclinada, gairebé de cap per avall.

p: 0,73 g

Ø: 16,5 mm

Orol, tipus 13, p. 45.

2. Diner similar a l'anterior, una mica trencat i en tan mal estat que no és possible la seva catalogació exacta. No hi ha dubte, però, que és un diner d'Alfons IX.

p: 0,4 g

Ø: 16,6 mm

3. Fragment de diner similar als anteriors, possiblement correspon també a Alfons IX, però en ésser reconeixible només per la creu de l'anvers hi cabria també la possibilitat que fos un dels diners anònims d'aquest tipus que s'atribueixen a Ferran III (1217-1252). De tota manera, sembla més probable que fos d'Alfons IX, ja que les peces a nom d'aquest monarca són més abundants.

p: 0,18 g

Ø: -

Comentaris:

No sorprèn la presència de certes mostres de numerari lleonès al comtat d'Urgell. La sostinguda cooperació i els vincles establerts entre la casa urgellesa i la monarquia lleonesa són fets ben coneguts. Els inicis d'aquesta relació els trobem en el casament d'Ermengol V d'Urgell (1095) amb Maria, filla del comte lleonès Pedro Ansúrez. Aquest darrer era el cap d'una de les famílies més principals i tingué un paper importantíssim a la cort lleonesa, havent estat precentor i després conseller d'Alfons VI. Trobarem a Pedro Ansúrez intervenint al comtat d'Urgell i donant un cop

de mà decidíu a la conquesta de Balaguer en la minoritat del seu nét Ermengol VI. Aquest darrer degué heretar importants bens per part materna a Lleó, ja que tenim constància que el 1138 donà al monestir de Tavèrnoles els delmes de les esglésies que posseïa a Lleó-Castella tot afegint-hi: «*decimum de omnibus pariis quem habuero de rege et de regina Legionensis civitate...*».¹

Ermengol VII (1154-1184) tingué un paper destacat a la cort de Ferran II de Lleó, qui el nomenà majordom i li féu moltes donacions. Les relacions no decandeixen en temps d'Ermengol VIII. Recordem que després de la seva mort la seva filla i hereva, Aurembiaix, fou casada amb el noble castellà Àlvar Pérez, emparentat també amb la família dels Cabrera, vescomtes d'Urgell.

No és, certament, aquest el lloc ni el moment de donar compte de les llargues i també intrincades vinculacions que s'estableixen entre aquests dos estats peninsulars al llarg de l'edat mitjana,² aquesta qüestió, demanaria una extensa monografia de la qual encara en som mancats. Hem pensat que era necessari, però, donar alguns punts de referència d'aquesta relació que pot justificar, potser, la presència d'aquests tres diners lleonesos a Agramunt mateix, població on hem de recordar que hi havia precisament la seca de la moneda pròpia del comtat d'Urgell. És clar que altres raons poden haver motivat també l'arribada d'aquestes peces a Agramunt. Podrien fer-se diferents suggeriments en aquest sentit, com és ara el de les peregrinacions a Sant Jaume de Galícia,³ però en qualsevol cas el que cal remarcar és que existeixen uns lligams històrics que justificarien per ells mateixos la presència de moneda lleonesa al comtat d'Urgell.

1. *Cartulari de Tavèrnoles*, Ed. per SOLER, J. a *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, t. XXXVI-XXXVIII, 1960-1962, doc. 68.

2. Per a aquestes qüestions podeu veure: MONFAR I SORS, D., *Historia de los condes Urgell*, Barcelona 1852; CANAL SÁNCHEZ-PAGÍN, J. M., «Casamientos de los condes de Urgel en Castilla» *Anuario de Estudios Medievales*, 19, 1989, p. 1-17. I també el llibre més recent de FERNÁNDEZ-XESTA Y VÁZQUEZ, E., *Un magnate catalán en la corte de Alfonso VII, Comes Poncius de Cabreira, Princeps Cemore*, Madrid, 1991.

3. Sobre troballes sobre el camí de Sant Jaume podeu veure BALAGUER, A. M., «La circulation de la monnaie medievale française dans la Péninsule Iberique» a *Trèsors et Emissions monétaires du Languedoc et de Gascogne (XIe et XIIIe siècle)*. Estudis reunits per G. Depeyrot, Tolosa, 1987, p. 93-110, especialment p. 97-98. I també l'estudi i recull més recent i complet «Método de análisis de la evidencia de los hallazgos, el Camino de Santiago» presentat per la mateixa autora a la «VII Trobada d'Estudis Numismàtics», i publicat a *Gaceta Numismática*, 115, 1994, p. 19-36.

*TROBALLA DE SUREDA***Núm.:**

AN 44.

Lloc:

Sureda (Vallespir).

Tipus de troballa:

Individual.

Composició:

1 òbol, Perpinyà, Alfons IV (1416-1458).

Dates límit, dates de la pèrdua:

Segons la cronologia de la peça.

Localització:

Rodals de la població.

Data de la troballa:

Abans del 1985.

Circumstàncies de la troballa:

Casual.

Descripció:

Òbol del Rosselló, de la seca de Perpinyà d'Alfons IV

a/ (+ A) LFONSV... Efigie coronada a l'esquerra.

r/ llegenda no visible. Arbre.

p: 0,30 g

Ø: 11 mm

Crusafont, 394.

Comentari:

La notícia d'aquesta descoberta i les dades de la moneda ens varen ésser facilitades fa uns anys per Mme. J. Joussemet, conservadora del Museu Puig de Perpinyà. La troballa malgrat la seva aparent modèstia té prou interès en tractar-se d'una peça força escassa dins l'evidència numismàtica coneguda i que ara podem documentar amb la seva procedència.

*TROBALLA DE CERVERA***Núm.:**

AN 45.

Lloc:

Cervera (La Segarra).

Tipus de troballa:

Dues troballes individuals.

Composició:

1 pellofa de Sant Llorenç de Morunys (s. XVI (?))

1 pellofa de la Seu de Manresa (s.XVII).

Dates límit, dates de la pèrdua:

Segons la cronologia de les peces.

Localització:

Camps de conreu del rodal de Cervera.

Data de la troballa:

Dècada dels anys seixanta.

Circumstàncies de la troballa:

Casual prop d'uns marges.

Descripció: Pellofa de Sant Llorenç de Morunys. Incusa de llautó.

+ (QOTIdIAN)ES. Escut apuntat amb un arbre a dins

p: 0,4 g Ø: 19 mm Crusafont, 2114.

Pellofa de la Seu de Manresa. Incusa de llautó.

Verge amb nen entre ornaments vegetals; orla de punts.

p: (0,35 g) trencada Ø: 27 mm Crusafont, 1796.

Comentaris:

Certament la descoberta de monedes eclesiàstiques, en principi, destinades a una circulació interna, en un indret relativament tan allunyat, com ho és Cervera, respecte als llocs d'origen d'aquestes pellofes, Sant Llorenç dels Morunys i Manresa, no deixa d'ésser una mica sorprenent. Hom podria esperar que aquests signes monetaris d'àmbit tan restringit apareguessin només dintre de les mateixes poblacions emissores o bé en el seu rodal. És clar, però, que la «fugida» d'unes peces com aquestes fora del seu àmbit de circulació pot ésser un fet atzarós o accidental que pot deures

a raons molt diverses. De tota manera, no podem pas descartar que ocasionalment les pellofes fossin acceptades fora del seu context, sobretot en els moments que les diverses monedes locals solien ésser bracteades com les pellofes. Això succeí entre els segles XVI i XVII en els quals se situen les peces aquí considerades.

La lliçó fonamental que ens aporta, però, l'evidència d'aquesta troballa és que difícilment poden fer-se les atribucions de les peces de lloc d'emissió no explícit partint del fet d'haver estat trobat un únic exemplar en determinat indret. Si no coneguéssim amb seguretat que les dues pellofes que comentem són de Manresa i de Sant Llorenç, hom podria caure fàcilment en la temptació de fer la hipòtesi que fossin de Cervera pel fet d'haver aparegut en aquesta població. És evident que la hipòtesi seria errada. Tot plegat ens mena a extremar la prudència en aquest sentit i a considerar que les atribucions basades en les troballes només tindran garanties si disposem d'evidència reiterada de descobertes en un mateix lloc.

Bibliografia de la catalogació de les monedes descrites a les troballes.

CNH = VILLARONGA, L., *Corpus Nummum Hispaniae ante Augusti Aetatem*, Madrid, 1994.

Crusafont = CRUSAFONT I SABATER, M., *Numismática de la Corona Catalano-Aragonesa Medieval*, Madrid, 1982.

CRUSAFONT I SABATER, M., *La moneda catalana local (s.XIII-XVIII)*, Barcelona, 1990.

Giard = GIARD, J.B., «Le monayage antique de Nîmes», *Bulletin de l'Ecole Antique de Nîmes*, sèrie 6-7, 1971-1972, p. 47-60.

Miles = MILES, G.C., *Coinage of the Visigoths of Spain*, Nova York, 1952.

Orol = OROL PERNAS, A., *Acuñaciones de Alfonso IX*, Madrid, 1982.

Tomasini = TOMASINI, W. J., *The barbaric tremissis in Spain and Southern France, Anastasius to Leovigild*, Nova York, 1964.

Tour = TOUR DE LA, H., *Atlas de Monnaies Gauloises*, París, 1892.